

זיכרון מבעד לעדשה - זיכרון מקוון 2022

התכנית זיכרון מבעד לעדשה הינה תכנית ייחודית של רשת אורט בשיתוף יד ושם ובו תלמידים מתעדים ניצולי שואה ויוצרים תערוכת צילומים אשר מוצגת ביד ושם. הפרויקט משלב בין העמקת הידע בנושא השואה לבין ביטוי יצירתי אומנותי של השורדים. בימי הקורונה כאשר ריחוק חברתי נדרש ולא ניתן לבקר אצל הניצולים ולצלם אותם, ניסינו לחשוב מה יקרה ביום שלא יישארו ניצולי שואה לספר את סיפורם ממקור ראשון. רצינו להמשיך את הדיון והעיסוק סביב עיצוב זיכרון עכשווי, אך באופן חדש ולאתגר את בני הנוער בלמידה המשלבת לימוד התוכן ההיסטורי ברמה גבוהה ביותר ושימוש בכלים אמנותיים ליצירת חוויה לימודית משמעותית. ביקשנו מהתלמידים להתמקד הפעם בחפצים או תמונות מתוך ארכיון יד ושם. לא ויתרנו על הלימוד המעמיק בנושא, על שמיעת הסיפורים וניסינו לתת ביטוי ויזואלי, עכשווי מנקודת מבט אישית לסיפורים הללו.

מצורפים 3 מערכי פעילות בהשראת כרזות לקראת יום הזיכרון הבינלאומי לשואה שהפיקו התלמידים המשתתפים בתכנית.

מערך 1- תמונות מספרות

מטרות: היכרות עם התהליך של המשתתפים בתכנית זיכרון מבעד לעדשה

חשיפת התוצרים של התלמידים המשתתפים בתכנית

חיבור נושא השואה דרך תמונות מספרות

משך הפעילות: כשעה וחצי

קהל יעד: ז-יב

פתיחה:

המנחה יקריא או יחלק את השיר "אל תחשבי על שישה מיליון" חלי ראובן לתלמידים (מצורף בנספח)

לאחר קריאת השיר המנחה יבקש מהתלמידים לדמיין תמונה אחת שעולה להם לראש כשהם שומעים את המילה שואה. (ניתן לשתף את התשובות בלוח שיתופי)

התלמידים ישתפו מדוע בחרו דווקא בתמונה זו ומה הקשר שלה לשיר (הסיפור האישי, הפנימי והפרטי הוא מה שמחבר יותר מאשר המספר הבלתי נתפס של שישה מיליון)

פעילות מרכזית:

התלמידים ייחשפו למגוון כרזות שיצרו בתכנית זיכרון מבעד לעדשה- זיכרון מקוון [בקישור המצורף](#) ויבחרו את הכרזה שהכי מדברת אליהם, שריגשה אותם, שיצרה אצלם אי שקט וכו...

לאחר הבחירה התלמידים יתבקשו לתת שם לכרזה (ניתן להיעזר ברשימת הציטוטים שבנספח)

דיון:

- מדוע בחרתם בשם הזה? כיצד הוא מתקשר לתמונה?
- האם המשפט שנתנו התלמידים בתכנית "זיכרון מבעד לעדשה" נותן משמעות נוספת לכרזה?
- איך ניתן דרך כרזה להכיר את מצב שורדי השואה/ סיפור אישי/ פרט אחד / נושא אחד מתוך הסיפור הכללי של השואה?
- אם הייתם צריכים להציג תמונה אחת שמשקפת את זיכרון השואה, איזו תמונה זו הייתה? איזה מסר חשוב להעביר דרך התמונות?

- אם הייתם יכולים לעצב מחדש את זיכרון השואה, מה הייתם עושים? (ברמה בית ספרית, לאומית, בינלאומית וכו...), להתייחס לתאריך, לפעילויות, לטקסים, למסרים ויזואליים

*הצעה- אם יש זמן- לעצב יחד עם התלמידים תוצר/כרזה ולהפיץ בבית הספר ומחוצה לו.

נספחים :

1. "אל תחשבי על שישה מליון" / רחלי ראובן

"אל תחשבי על שישה מליון"

היא הסבירה לי,

"חשבי רק על אחת,

על אמא שלי למשל

בידה הימנית

הניקה אותי

ובשמאלית

ניסתה לחלץ את ליבה

שנמחץ בתחנה הסופית

עם הוריה וארבעת האחים שהיו לה

אל תחשבי

על "השואה",

חשבי רק

על הבית שלי

דמייני איך

כל היום אני הולכת אחרי אמא ואבא

הם סוגרים את התריסים

ואני פותחת

הם משתיקים את השמש

ואני מתחננת לבואה

אל תחשבי על "יום הזיכרון לשואה

ולגבורה"

חשבי רק עלי

שלושה בנים

לתפארת מדינת ישראל

הם שומרים על המדינה

ואמא שלי

יושבת בחלון

בוהה

כבר 30 שנים

מחכה שתיגמר מלחמת העולם,

אל תחשבי על שישה מיליון

חשבי רק על אחת

על אמא שלי למשל :

היערות האכילו אותה

עליית הגג שמרה עליה

איש אחד, שלא הצליחו לקחת ממנו את

השפיות

הציל אותה,

גדלתי בבית עם

שני הורים

שני אחים

ואושוויץ בצלחות,

המספר על היד שלה מקועקע בנפשי

וגם המבט ההוא, היתום עד עפר

למרות הכל

אני כאן

נידונה לחופש

וחפצת חיים

2. ציטוטים

"סגולה מיוחדת היא באדם שאין הוא יכול להתקיים אלא אם כן הוא צופה אל העתיד." (ויקטור פרנקל, מתוך הספר : האדם מחפש משמעות)

למרבה הצער, כל מה שאני יכול לזכור הוא העבר. (אורסון סקוט קארד, מתוך הספר : מפות במראה)

כל עוד מישוהו זוכר אותנו, אנחנו חיים. (קרלוס רואיס סאפון, מתוך הספר : צילה של הרוח)

השואה דומה לתהום פעורה אשר ככל שאנו קרובים אליה, אי אפשר להבין את עומקה. (הרב ישראל מאיר לאו, מתוך כתבה באתר יד ושם : "ניצולי השואה ויד ושם")

ביום מן הימים יעלם הכאב, אך הזיכרון ישאר לעולם. (ארטור סי קלארק, מתוך : שירת ארץ רחוקה)

הזיכרונות האמיתיים היו דומים לרוחות רפאים, ואילו הזיכרונות הכוזבים היו משכנעים כל כך, עד כי דחקו את רגלי המציאות. (גבריאל גרסיה מארקס, מתוך : צליינים מוזרים.)

מערך 2: מזוודת הזיכרון- עיצוב זיכרון על ידי שימוש באמצעים ויזואליים

מטרות: הכרה בחשיבות תיעוד הסיפורים של שורדי השואה

שימוש באמצעים ויזואליים כדי לתעד סיפור ולשמר זיכרון

קהל יעד: ז-יב

משך הפעילות כשעה

פתיחה:

השמעת השיר עמיר בניון- האחרון שנשאר

שאלות לדיון:

- מהן התחושות שעולות בעקבות ההאזנה לשיר?
- מהו הדבר שהכי זכור לכם מסיפור של שורד שואה ששמעתם?
- אם הייתם צריכים להמחיש את הסיפור באמצעות תמונה, איזו תמונה זו הייתה?
- כיצד השימוש בתמונות יכול לגרום לכך שזיכרון השואה לא יישכח?

פעילות:

המנחה יספר לתלמידים על תכנית "זיכרון מבעד לעדשה- זיכרון מקוון" ויצג את הכרזות שהופקו לקראת יום הזיכרון הבינלאומי לשואה 2022 (בקישור המצורף)

התלמידים יתחלקו ל-5 קבוצות, כל קבוצה תבחר כרזה אחת וימציאו את הסיפור שמאחורי הכרזה כפי שהם מבינים מהכרזה.

כל קבוצה בתורה תציג את הסיפור שבחרה לספר.

דיון:

- מה יקרה אחרי שהשורדים לא יישארו כדי לספר?
- מהי האחריות שלנו כנוער בשימור והעברת זיכרון השואה הלאה?
- באילו דרכים נוספות ניתן לספר את סיפור שורדי השואה?

משימה:

התלמידים חוזרים לקבוצות, כל קבוצה מכינה כרזה חדשה בהשראת הכרזות העוסקות בזיכרון השואה. (ניתן להיעזר בארכיון אתר יד ושם)

הקבוצות מציגות את התוצרים במליאה

רצוי לערוך את התוצרים כקולאז' או מצגת ולהפיץ בבית הספר ומחוצה לו

מערך 3: זיכרון על זיכרון

מטרות: יצירת חיבור רגשי והזדהות עם נושא השואה
הבנה שחלק חשוב ביצירת זיכרון הוא החיבור האישי

קהל יעד: י-יב
משך הפעילות: כשעה

פתיחה:

המנחה יציג לתלמידים כרטיסיות מילים ויבקש מכל אחד לבחור מילה שמשקפת את התשובה לשאלה: איפה יום הזיכרון הבינלאומי לשואה פוגש אותי?
דוגמאות למילים: שייכות, התמודדות, חיבור, ערבות הדדית, עצב, שמחה, תמיכה, הדדיות, כוח, אומץ, גבורה, גאווה, תקומה.

דיון:

- מדוע בחרתם בכרטיסיה זו?
- אם היו שואלים את ההורים שלכם את השאלה הזו, מה לדעתכם הייתה התשובה?
- האם יכול להיות מצב שבו תבחרו בכרטיסיה אחרת?
- מה ההבדל מבחינתכם בין יום הזיכרון הבינלאומי לשואה שחל ב-27/11- יום שחרור אושוויץ, לבין יום הזיכרון לשואה ולגבורה שחל בכ"ז ניסן- יום תחילת מרד גטו וורשה?

פעילות:

המנחה יספר לתלמידים על תכנית זיכרון מבעד לעדשה ויצג את תוצרי התלמידים:
1. מצגת מתשפ"א-

<https://sites.google.com/ortov.ort.org.il/zicaron-yad-vashem/%D7%91%D7%99%D7%AA>
2. כרזות מתשפ"ב- <https://ortov.ort.org.il/yom-hazicaron-habeinleumi-lashoa-22>

כל קבוצה תתייחס לנקודות הבאות:

מה המסר שהם הכי התחברו אליו?
בחרו תמונה שמשקפת את המסר שבחרתם?
במליאה: כל קבוצה מציגה את התמונה ואת המסר

משימה:

בקבוצות יוצרים תוצר נוסף שמביע את המסר שהם בחרו בו (ציור, תמונה נוספת, כתיבה, שיר וכו...) (את התוצרים מעלים למצגת ומפיצים בבית הספר ומחוצה לו)